

Éch léré titsch

Din schuelgsellené òn din léra heinder kannòt détz bieché
fer der hálfe d'spròach vòn dim land bessòr z'bchenne òn
némme z'vergässe.

Tues flisség bruche òn schénierdé nid titsch z'redò.

Dschi wéntscher en guete erfolg!

Caro bambino,

*i tuoi compagni e i tuoi insegnanti hanno predisposto per
te questo semplice testo.*

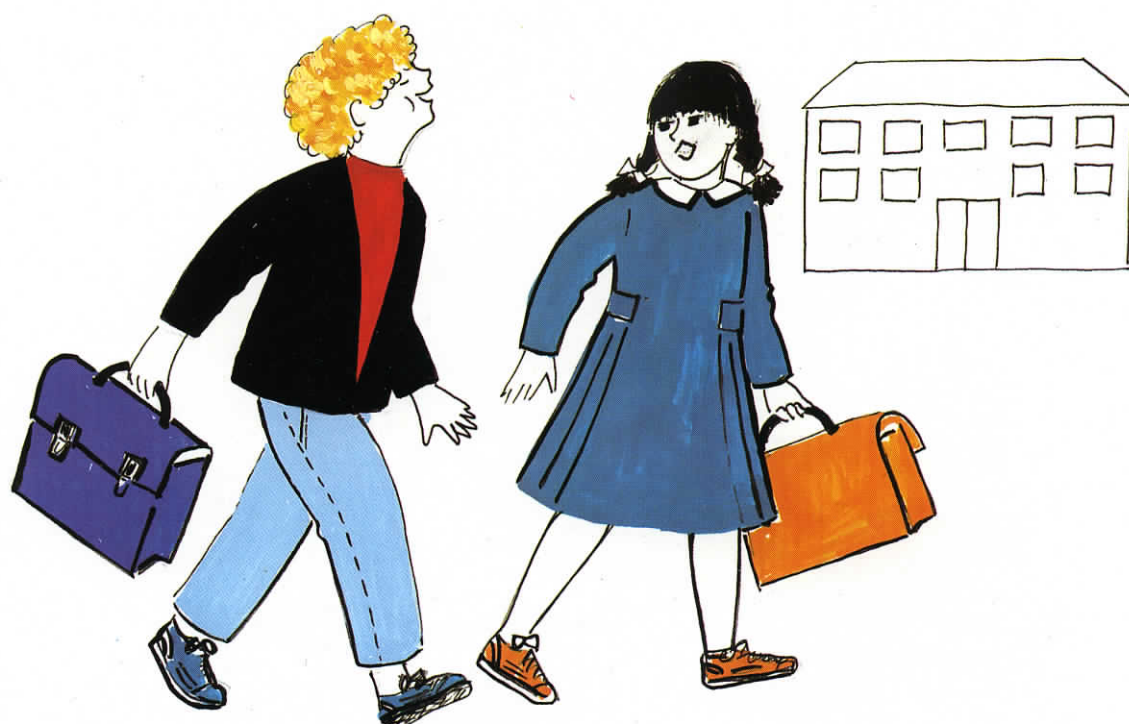
*Ti dedicano il loro lavoro con la speranza che possa esserti
di aiuto per conoscere meglio la lingua del tuo paese.*

*Si augurano che tu possa consultarlo con gioia e
contribuire ad arricchirlo con nuove idee.*

Buon lavoro!

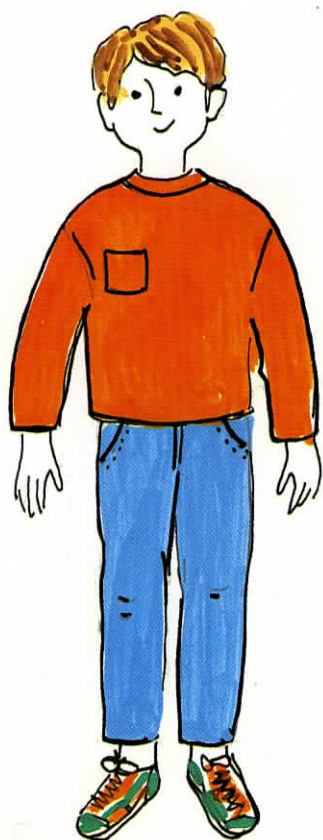

D'chénn gannen én d'schuel

Anna éscht es techterlé.

Péter éscht es buebié.

Éch heissé Anna

Éch hän säcksch jòar.

Éch bén es schuelchénn.

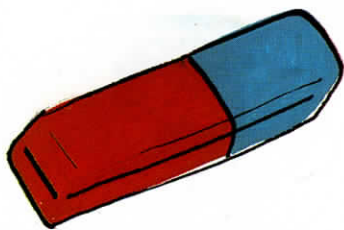
Éch gein én d'schuel z'Greschèney.

Éch heissé Péter

Éch hän acht jòar.

Éch bén es chuelchénn vòn der dréttò
klassò vòn Greschèney.

Én der schuel bruchmò:

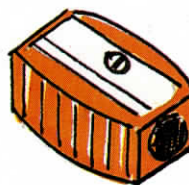
z'radiergòmmé
z'gòmmé

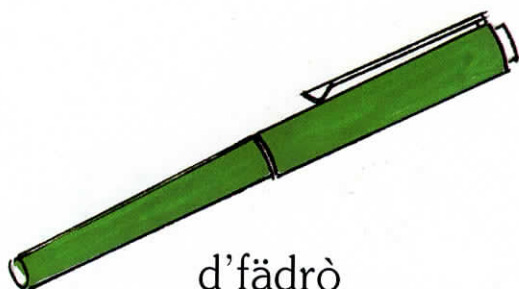
z'buech

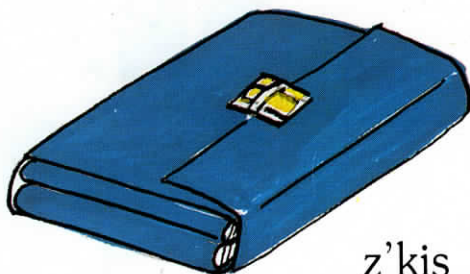
z'heft

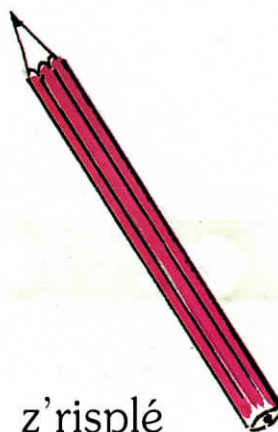
de spétzer
z' bäckscherlé

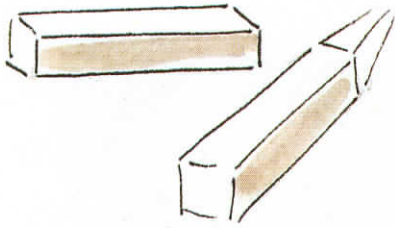
d'fädrò

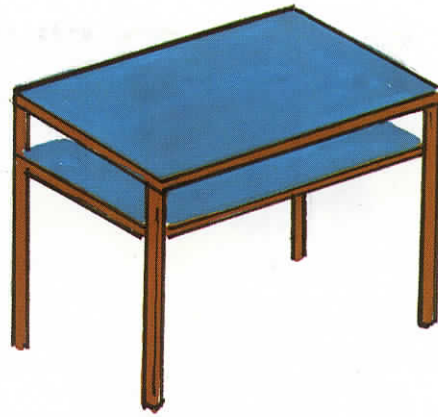
z'kis

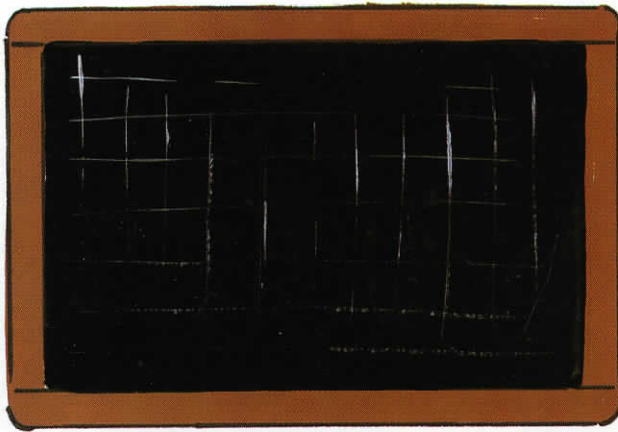
z'risplé

d'chridò

de schuelbank

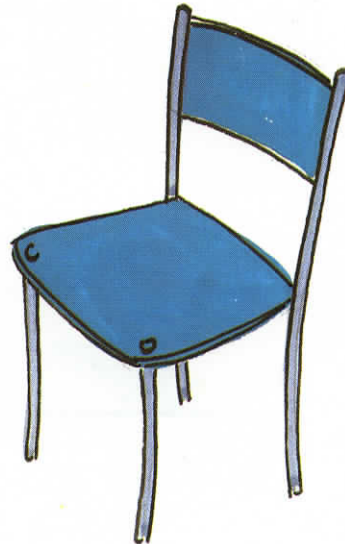

de tafelò

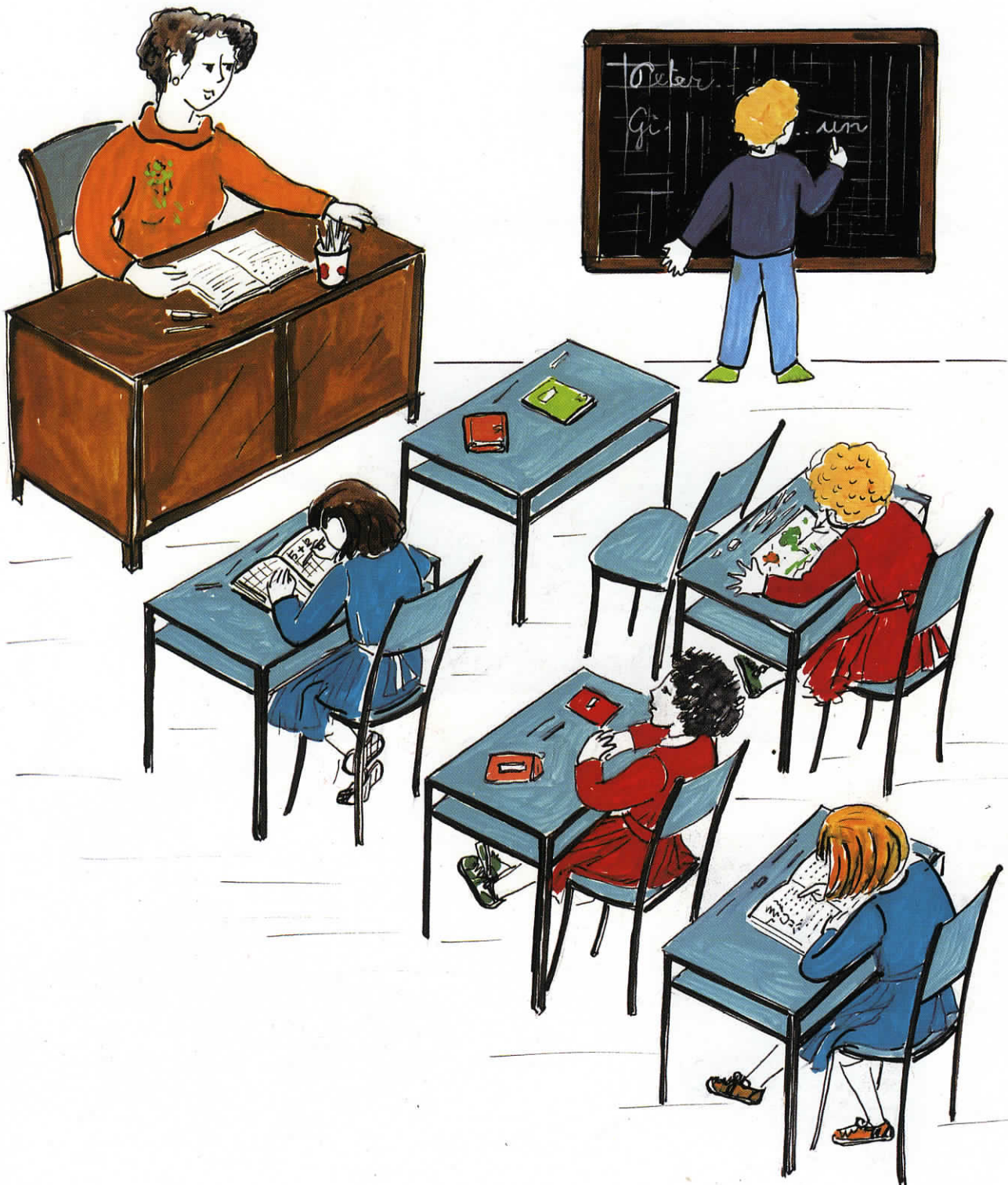

d'schueltäschò

d'cariò

Én der schuelstòbò

Én der schuelstòbò

D'léreré tuet frege.

Péter éscht an der tafelò.

Anna tuet rächnò.

Giulia tuet losò.

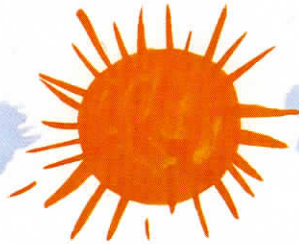
Luisa tuet läse.

Laura tuet mòalò.

Wétte tieber grieze

Guetemorge!

Guetetag!

Guetenòabe!

Guetnacht!

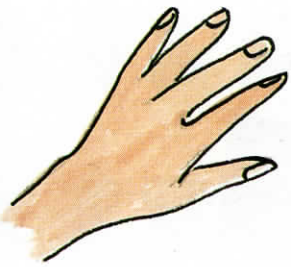

h

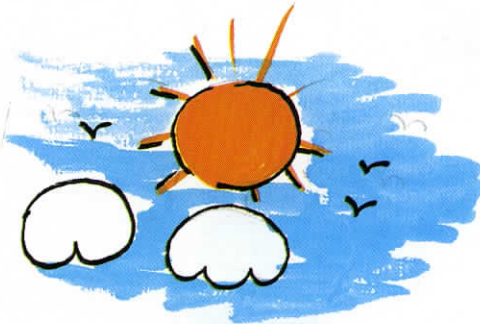
hus

hònn

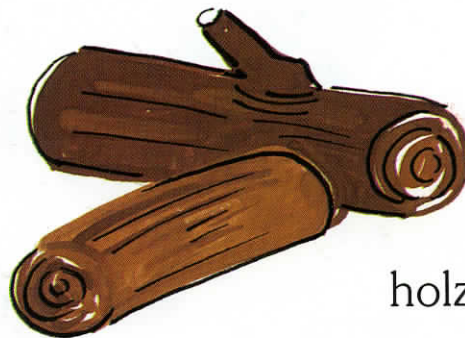
hann

hémmél

héers

holz

ä

fäck

näbal

zärer

fädrò

bäsme

Éch zellé

eis

zwei

dri

vieré

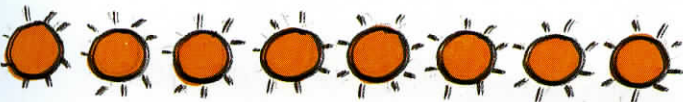
fénfé

säksché

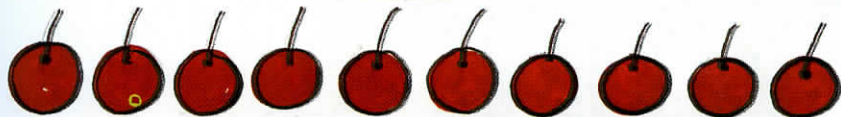
sébné

achté

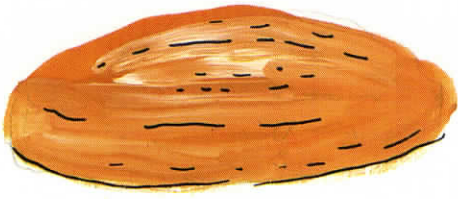

niné

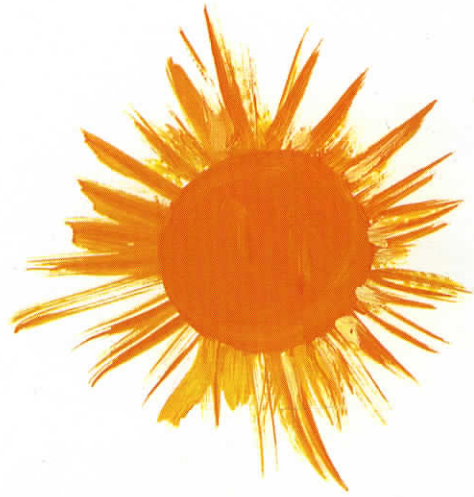

zäné

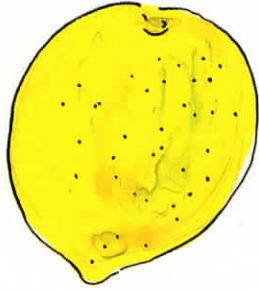
ò

bròt

sònnò

zétrònò

cariò

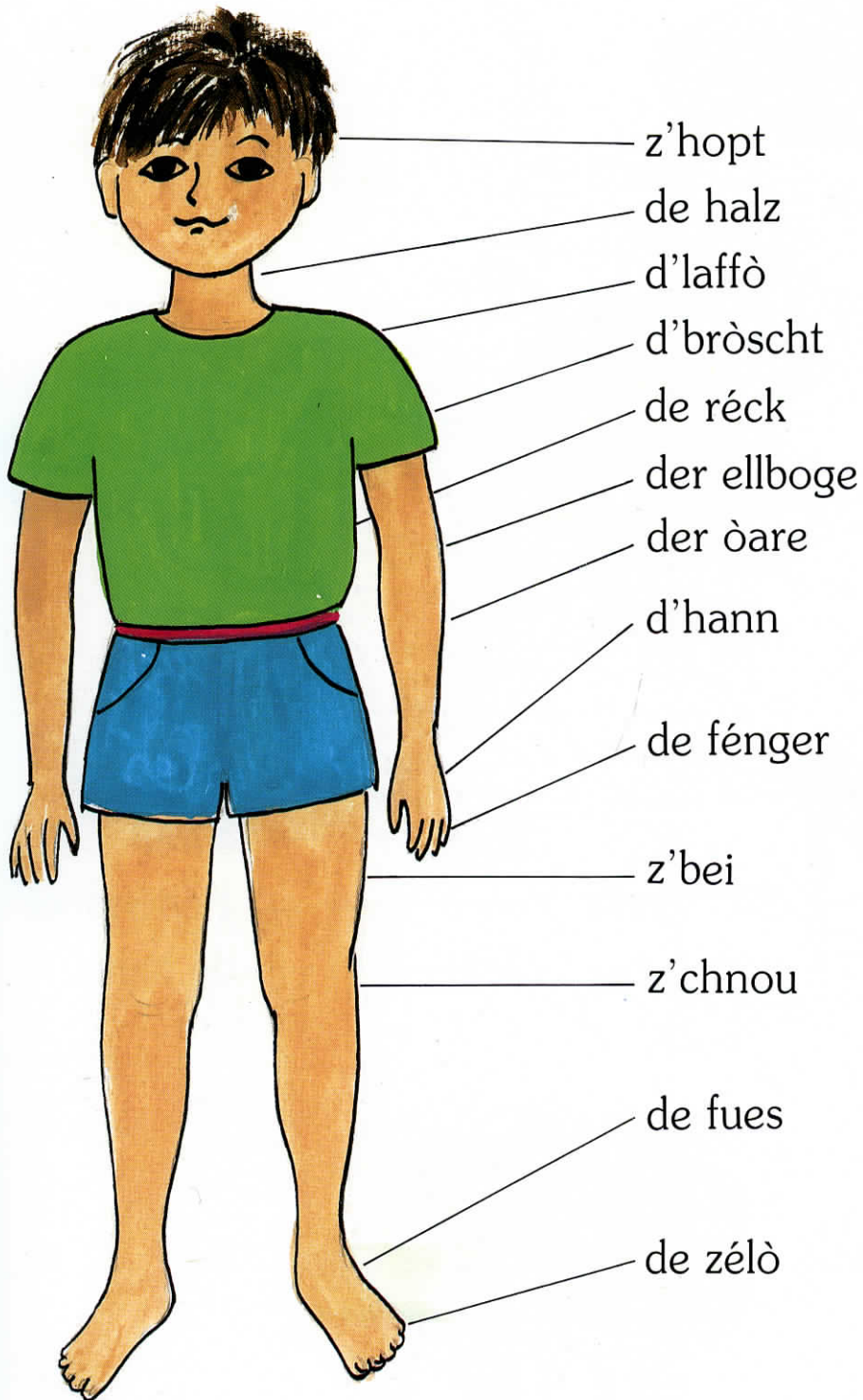

bliemò

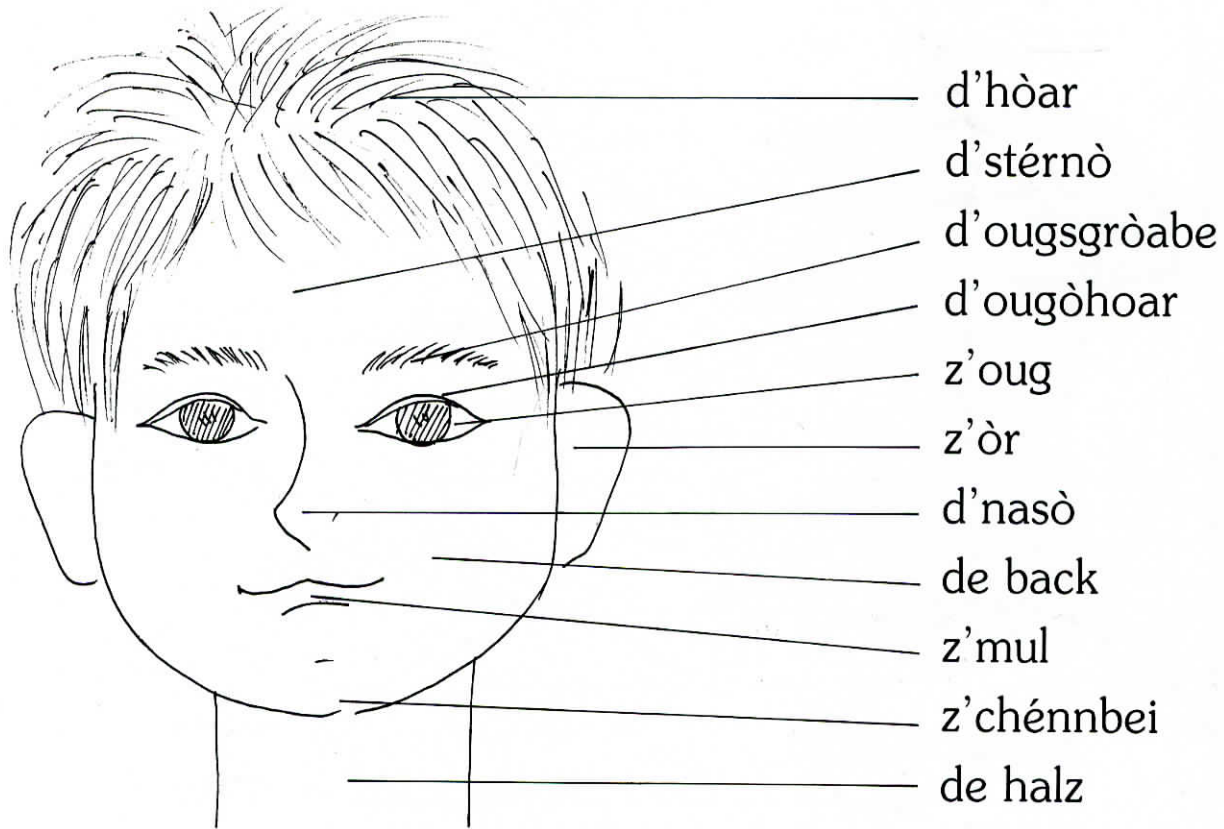

wòald

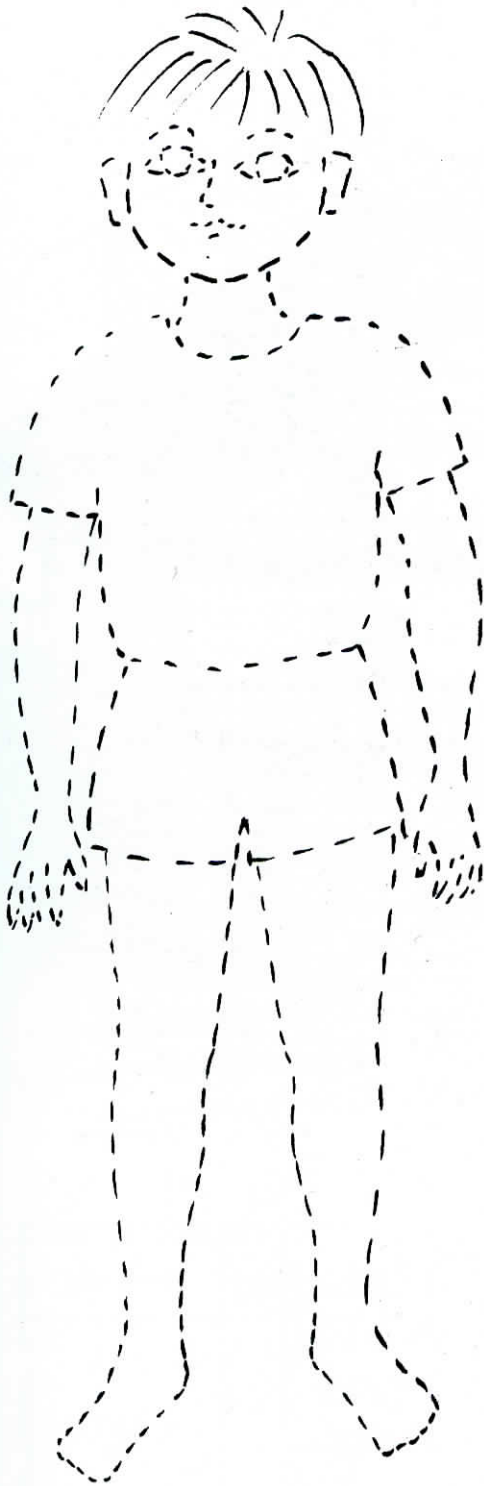
Min lib

Z'hopt

Eis - Vèll

Z'oug

d'ouge

z'òr

d'òre

d'laffò

d'laffe

der òare

d'òarma

d'hann

d'henn

de fénger

d'féngra

z'bei

d'bei

de fues

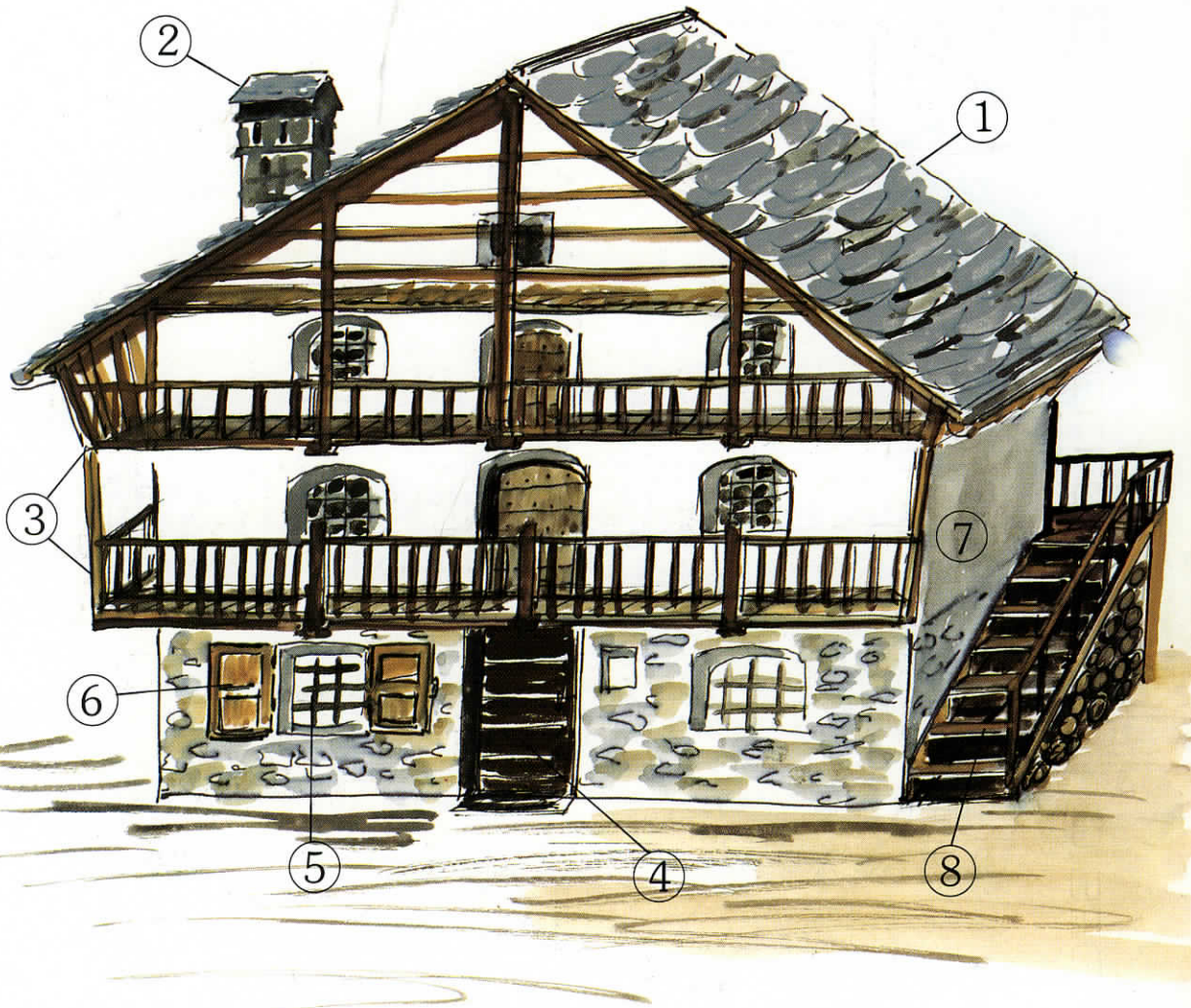
d'fiess

de zèlò

de zéle

Z'puròhus vòn Greschèney

usnetzò

1 - z'tach

2 - z'chemmé

3 - de schoff

4 - de tér

5 - d'fäntschrò

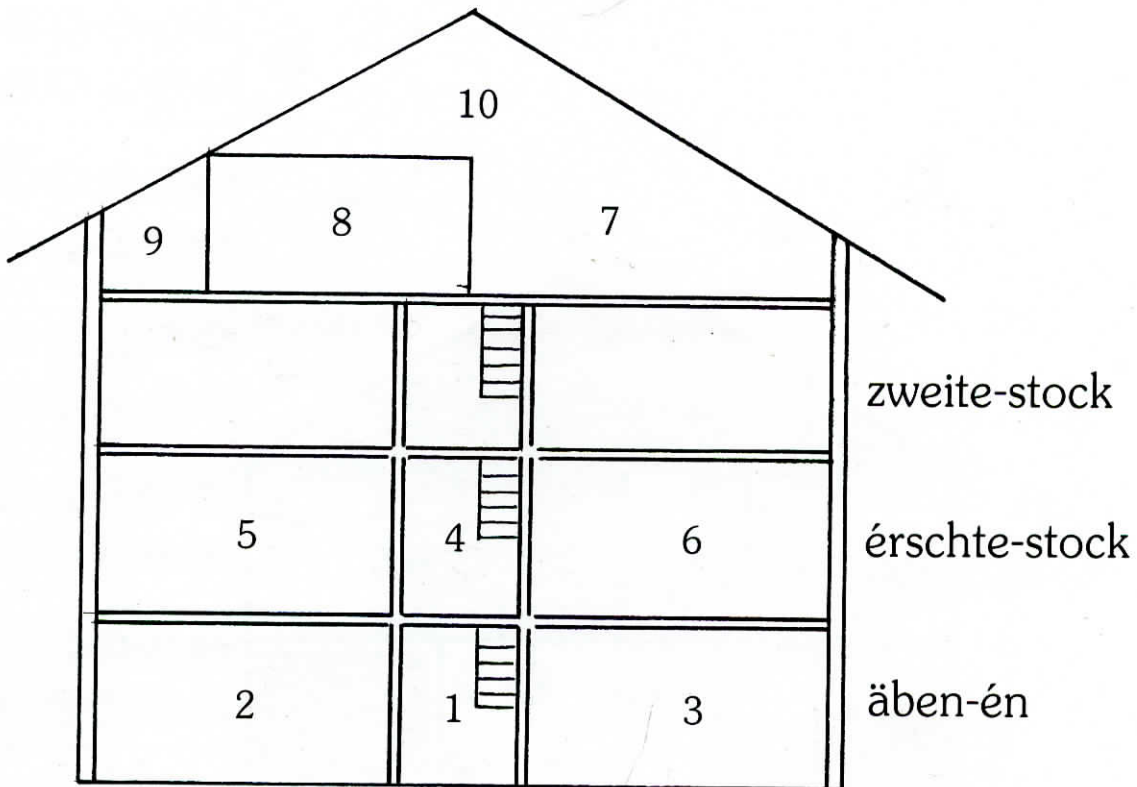
6 - de balke

7 - d'murò

8 - d'stägò

Z' puròhus vòn Greschòney

énnetzò

1 - d'pòrt

3 - de gade

5 - d'stòbò

7 - de dielé

9 - de spicher

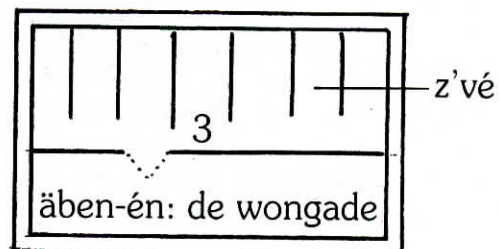
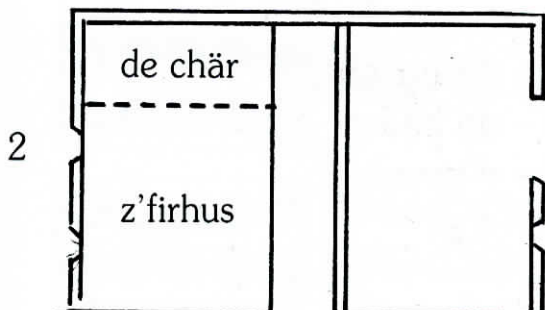
2 - z'firhus

4 - de gang

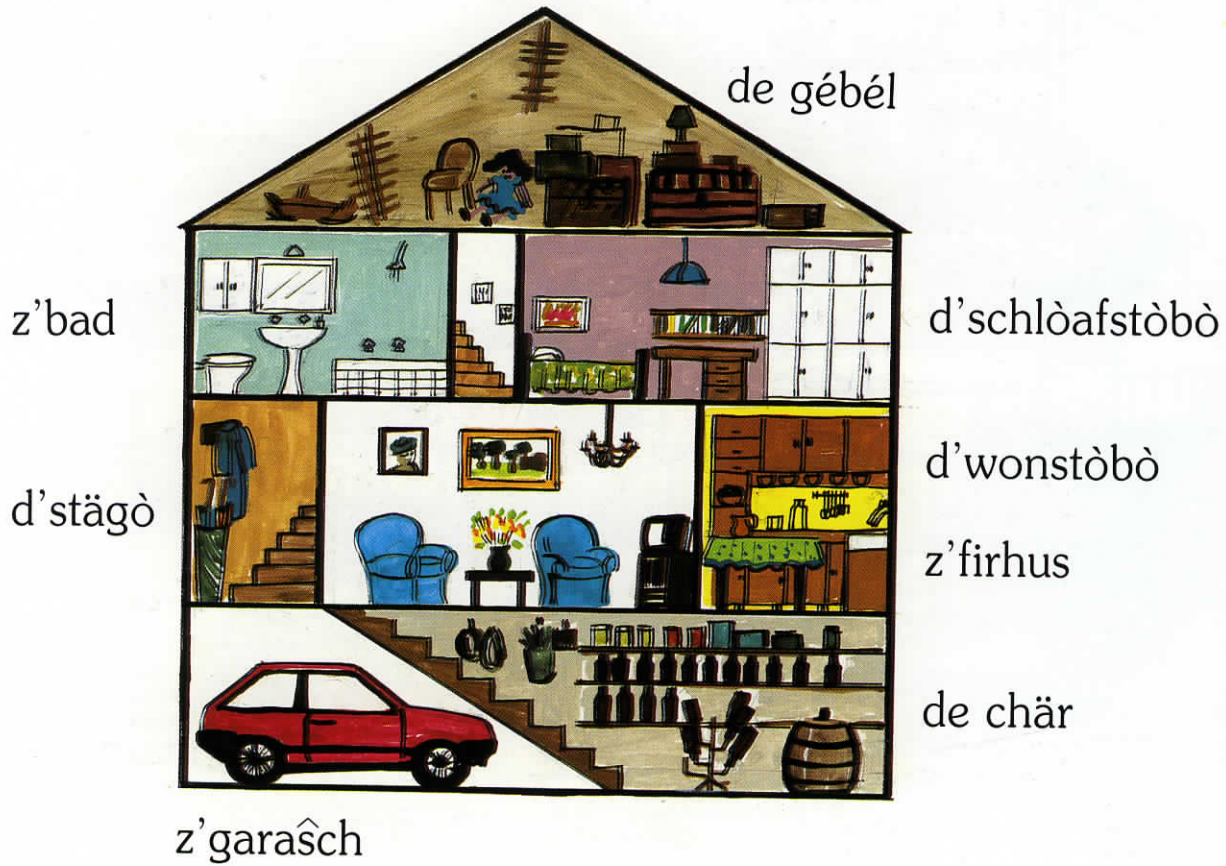
6 - d'stòbò

8 - z'tresch-tenn

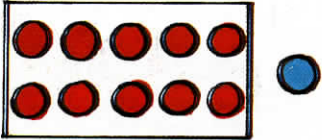
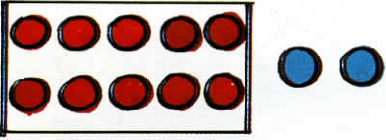
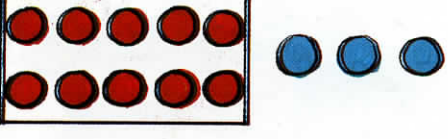
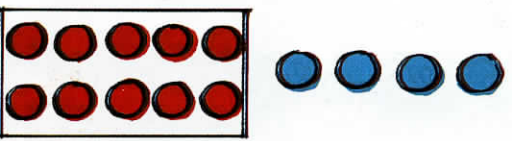
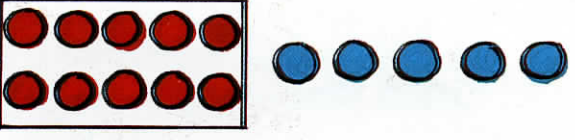

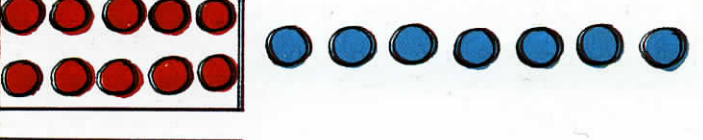
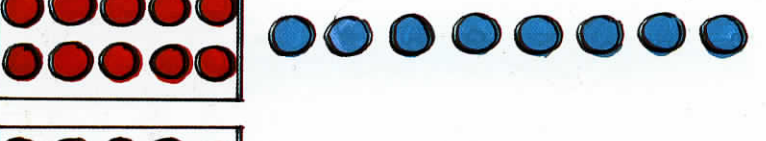
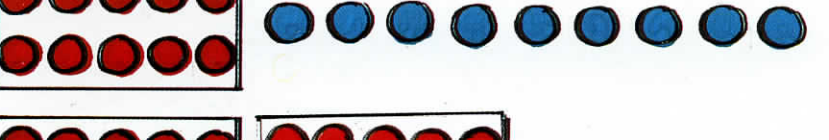

10 - d'brégé

Z'hus vòn hitzòtag

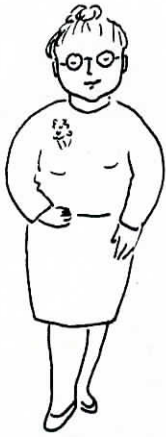
Éch zellé

	elfé
	zwelfé
	dritze
	vierze
	fofze
	sächze
	sébbeze
	achtze
	ninze
	zwenzg

D'famiò

D'familiò

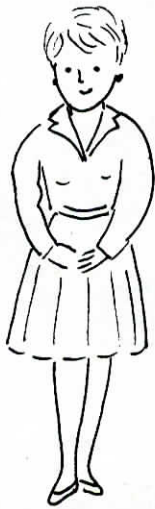

d'gròssmamma

d'gròsseltre

de gròsspappa

d'mamma - d'ejò

d'eltre

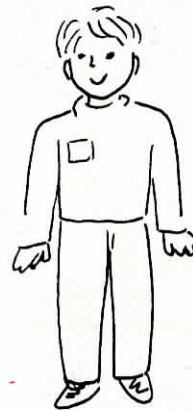

de pappa - der attò

de techter

d'chénn

de bueb

Was tieber ässe

z'bròt

de zécker

d'mélch

d'paschté

de ris

z'fleisch

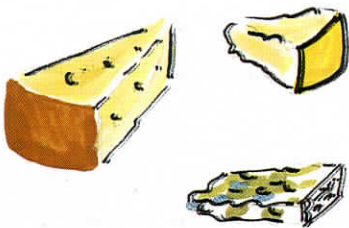
z'ei

z'gmies

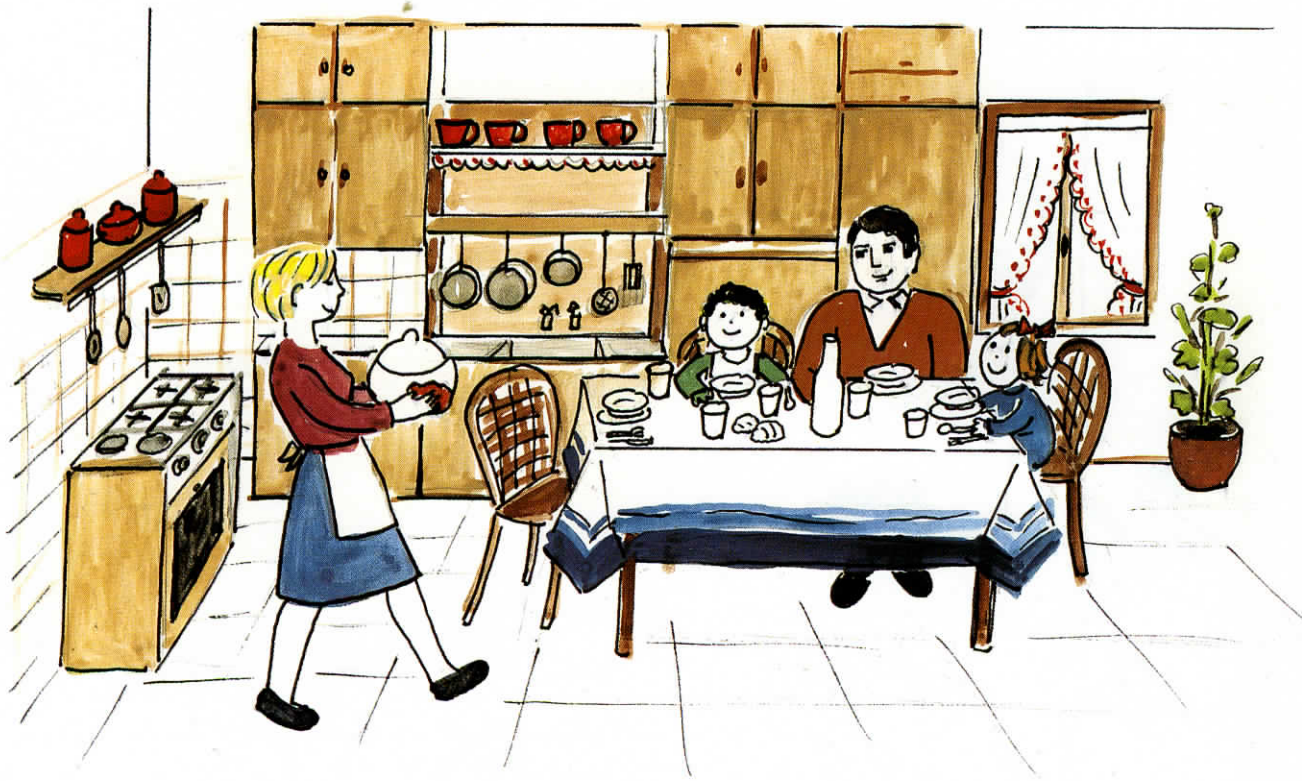

d'fròcht - z'obst

de chésch

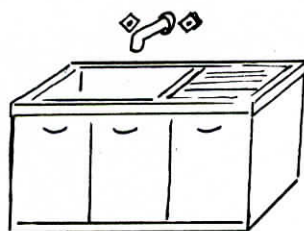
D' familiò am tésch

Ém z'firhus

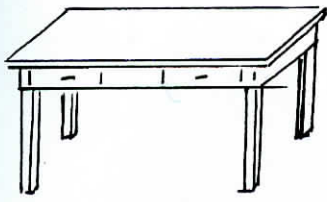
der ofe

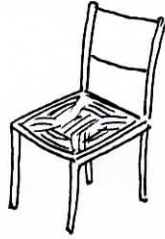
d'schétte

z' kånterlé

de tésch

d'cariò

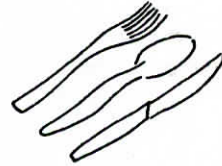
d'fannò

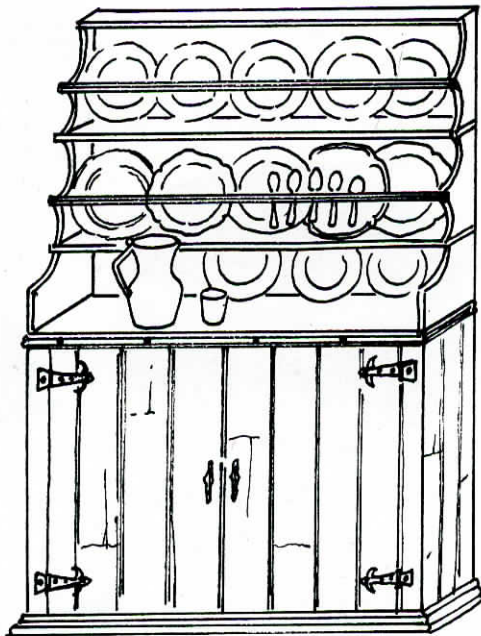
z'tällòr

z'glas

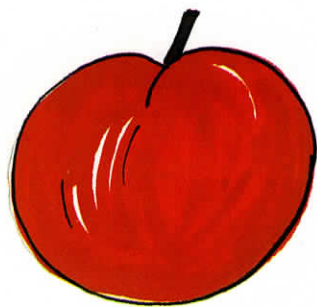

d'bschteck

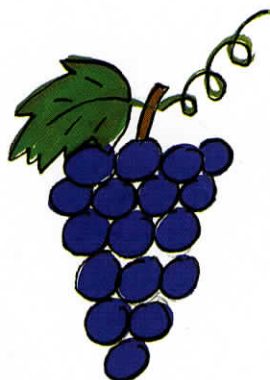

de faslade

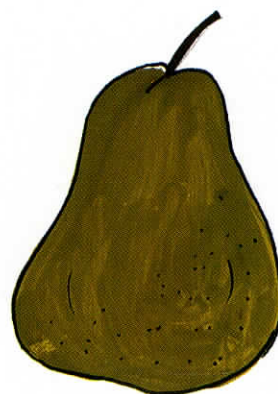
D'fròcht

der effél

d'wintrube

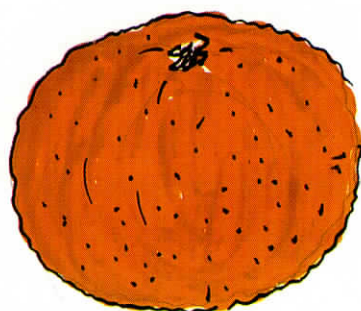
d'bérò

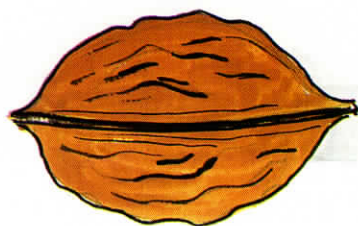
d'haselnòssò

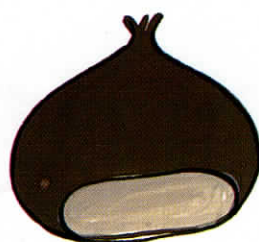
d'chrièschò

de pòmmeranz

d'nòssò

d'cheschteniò

Min chleider

z'ònderlibié

d'ònderbruech

d'hose - d'strénf

z'hemd

d'bluso - d'blòsò

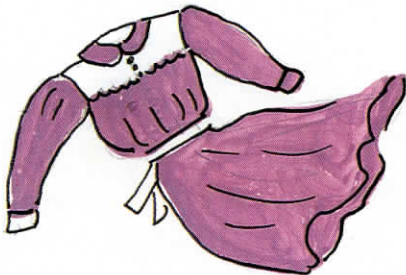
d'bruech

de rock

d'maiò - de lésmer

z'chleid

d'schue

Fer z'gòa schkifòare lecké an:

d'chappò

d'schkischue

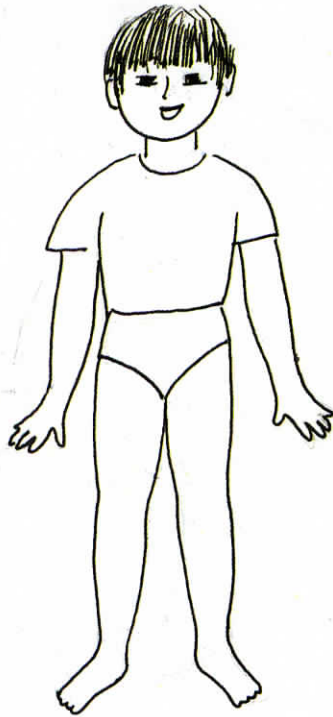
de wénntschèpe

d'spégla

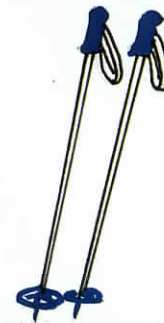
d'schkibruech

d'hentsche

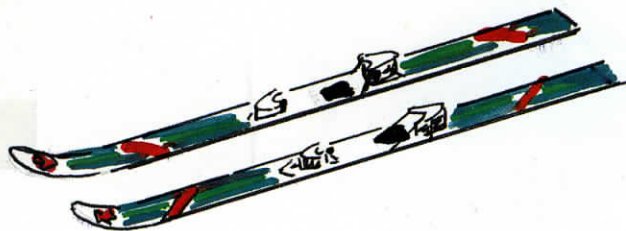
de lésmer

d'schkistäckna

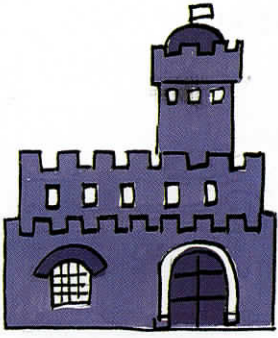

d'lengò hose

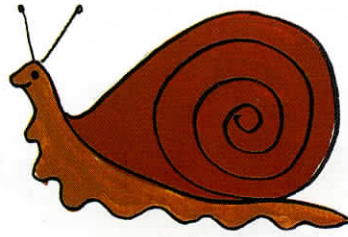

d'schki

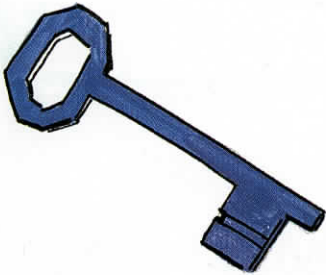
sch

schlòs

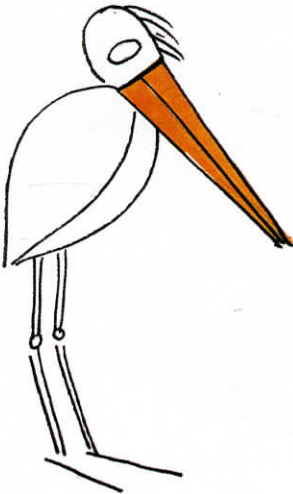
schnäckò

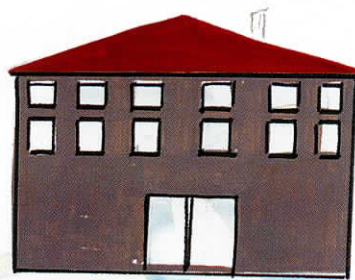
schlòssél

schue

schnabal

schuel

schuelchénn

Z'dòrf ònder dem schné

Z'dòrf ònder dem schné

Désch nacht hätz gschnut.

En wisse, **flumochte schné** tuet alz ptecke.

Hoffeber das chéémé nid de **kòks**.

Of de wäga éscht en **chnouetò** schné
òn mòssmò **storò**.

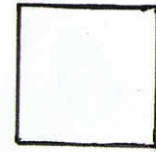
Em dòrf tien alle vor der hustér **schoro**.

D'chénn sin zfrédò: nòa der schuel tientsch
schnéballe zie òn **schnémandiené** machò.

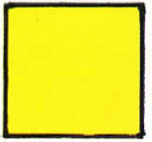
D'fòarba

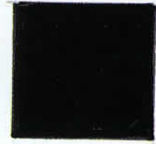
ròt

wiss

gälb

schwòarz

grien

gròab

hémmeéblòab

brun

blòab

ròsòròt

viòlet

méckòfòarb

Wie was?

ròtz *wie* z'fir

grienz *wie* z'gras

gälbs *wie* d'sònnò

wiss *wie* de schné

blòabs *wie* de hémmeél

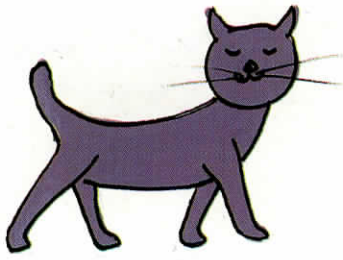
gròabs *wie* d'mus

schwòarz *wie* de chole

ch

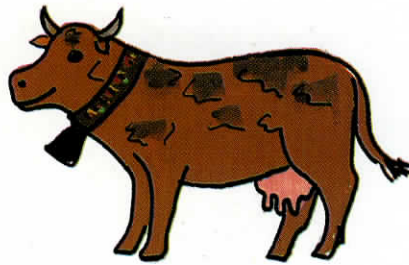
chatzò

tochò

chleid

chue

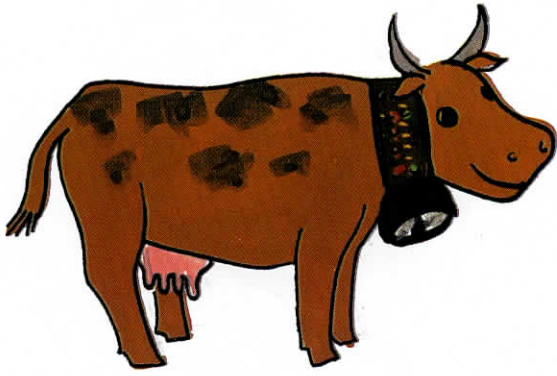

bach

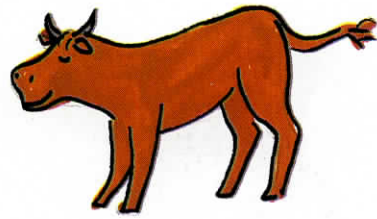

chélchò

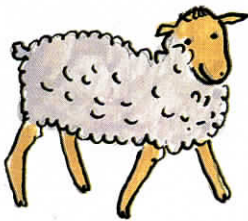
D'hustieré

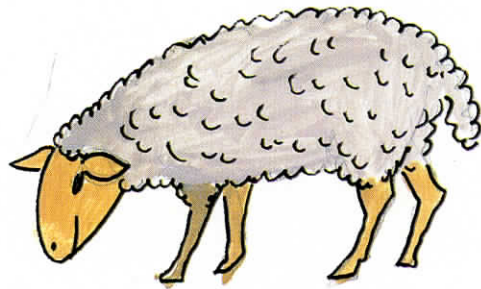
d'chue

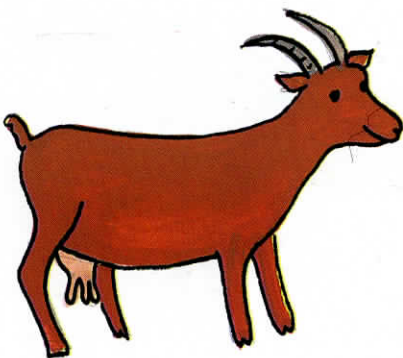
z'chalb

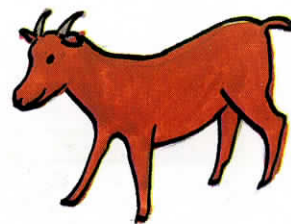
z'lamm

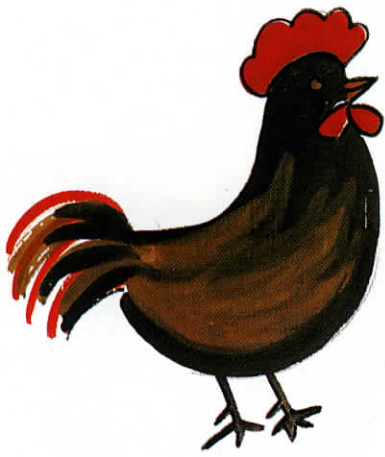
z'schèaf

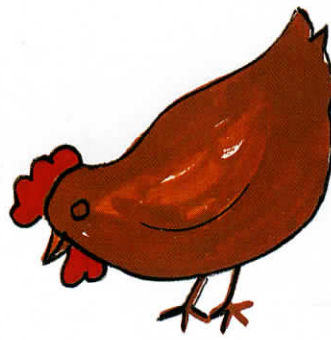
d'geis

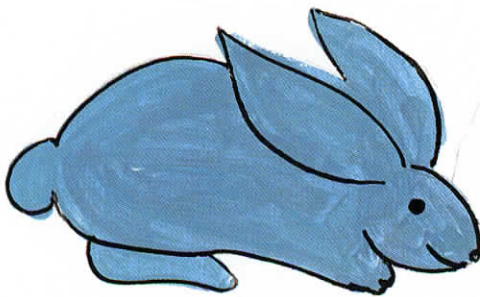
d'gétzò

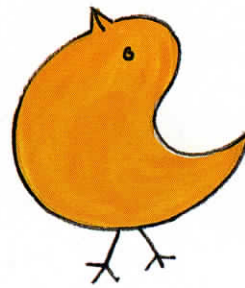
de hanò

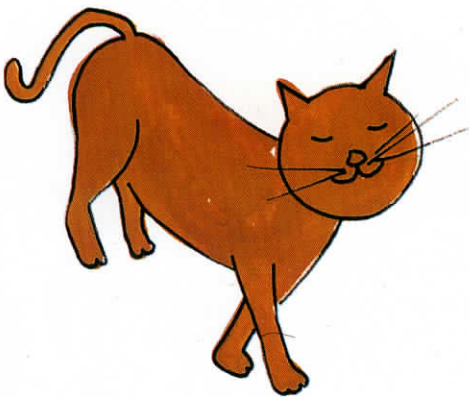
d'hennò

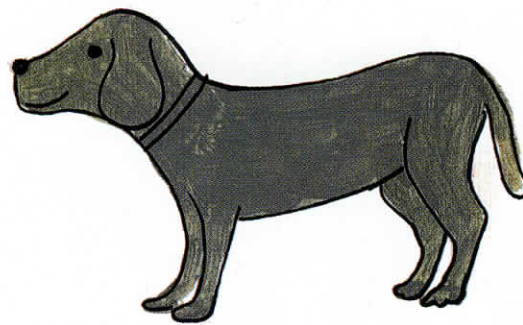
de hasò

z'pòlle

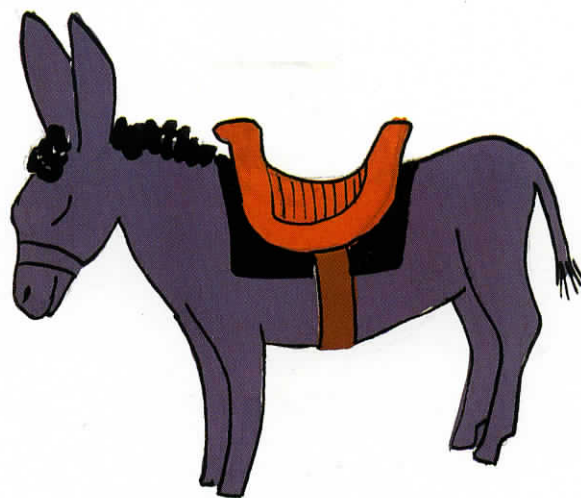
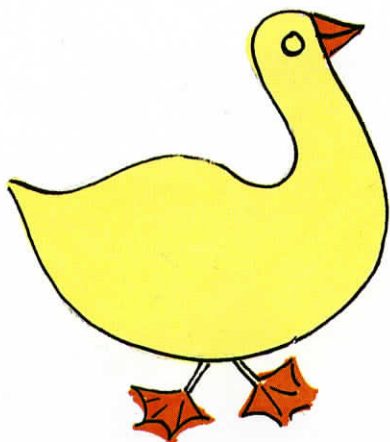

d'chatzò

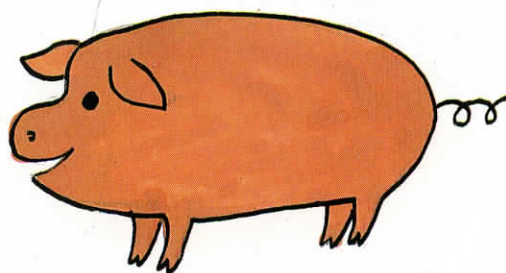

de hònn

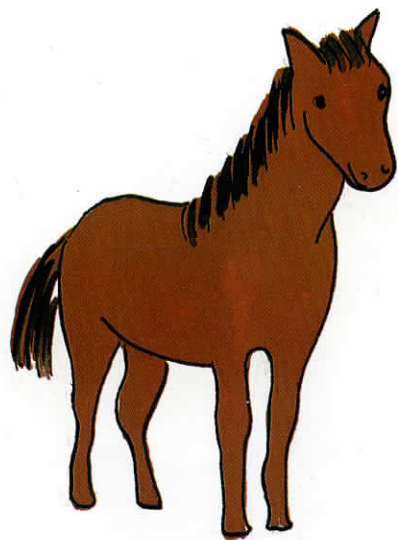
d'entò

der êschél

z' schwi

z'ros

Redensarten

Oarems wie e chélchòmus.

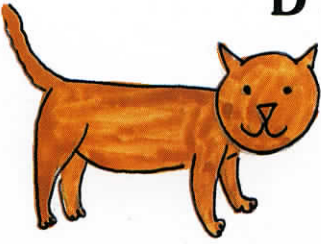
Jutze wie en eêschél.

Miez wie en òalte hòn.

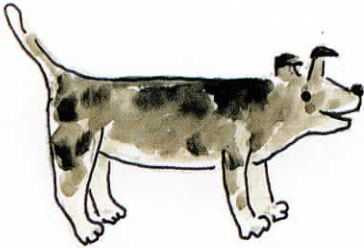
Schwétze wie es chalb.

Hòngregs wie e wolf.

D'stémm vòn de tieré

d'chatzò niauòt

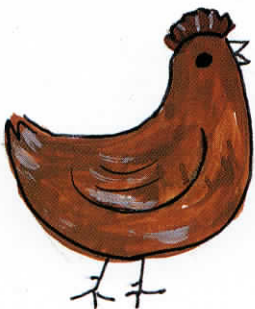
de hònn bällt

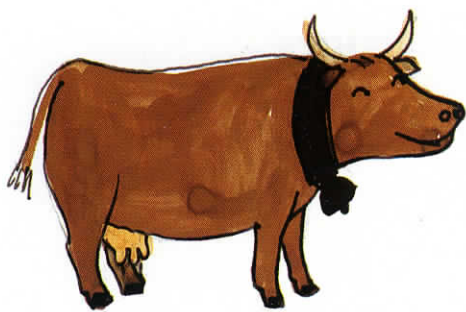
de hanò chrécht

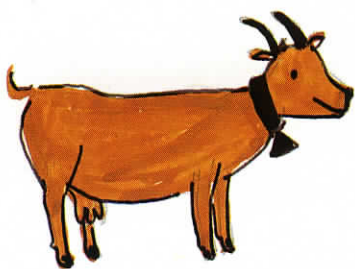
z'pòllé piepòt

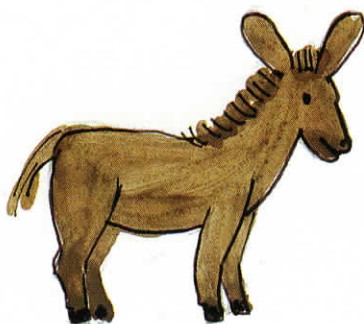
d'hénnò kakslòt

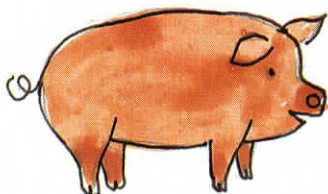
d'chue tròbòt

d'geis méekòt

der eêschél hòrnòt

z'schwi mòrròt

z'ros wienòt

Éndâché meie

z'edelweiss

d'studòmeiò

d'violettò

d'péterschlòssia

d'vergésménécht

d'sentjòhanntschmèiò

Éndshé bouma

de lérch

de tannò

d'bérchò

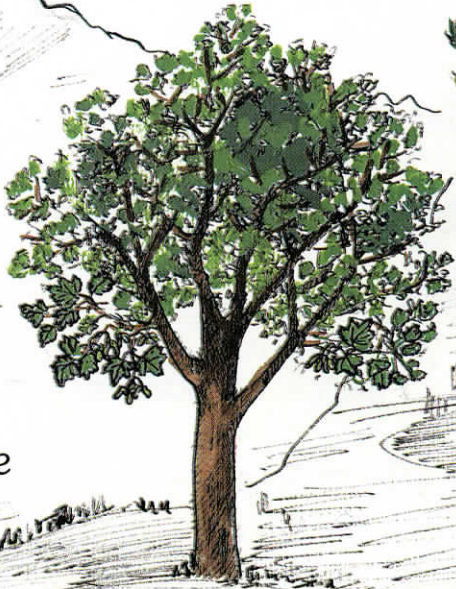

der esch

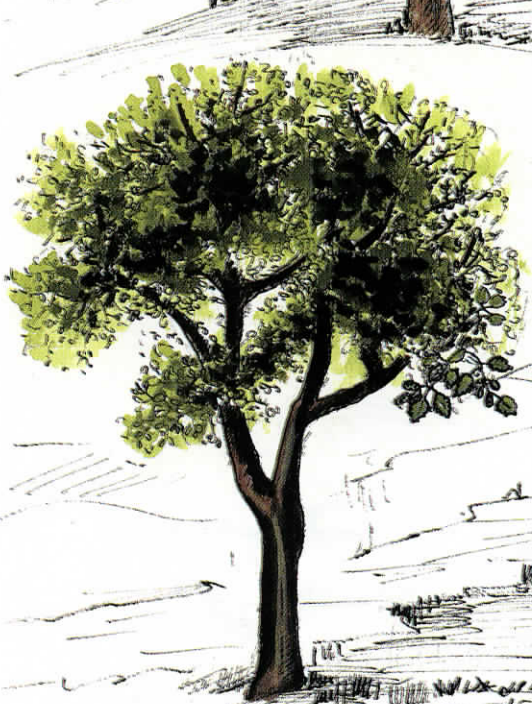
d'oarbò

der ahòre

d'erlò

de gérgetsch

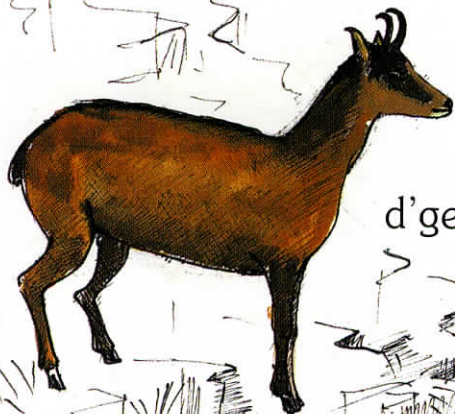

Éndsché wéldò tieré

z'hòaré

d'gemtschò

d'mòrbenò

der eihòre

z'lattelté

d'schlangò

z'wannerlé

de steinbock

de vogal

d'fiffoaltrò

de wélde hasò

de fòks

de hoptschal

D'jòarzitte

der ustag

de sòmmer

de herbscht

de wéinter

Ém Ustag

De schné tuet schmélze.
De taga chéemen lengòr.
Z'gras tuet wackse.
D'vogla séngen.
D'meie bliechen.
D'bouma lecken d'bletter.

Ém Sommer

D'lòft éscht wòarmé.
D'chie sin z'alpò.
De pur tuet hejò.
D'schuelchénn hein vakanz.
D'herrschafté erwénnen.

Ém Herbscht

D'chénn gangen wéder én d'schuel.
D'chie chéemen énger vòn der alpò.
De pur tuet d'héerfia grabe.
D'bouma chéemen gälbé òn ròté.
D'bletter fallen.

Ém Wénter

De taga sinn chòrzé.
Äs éscht chòalt.
D'litté beiten dem schné.
D'chénn gangen schkifoare,
schléttchueloufe òn schléttòn.

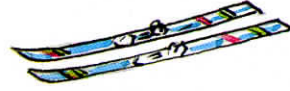

Z'hértiesch gebät

St. Péter òn Poul, gämmer de hémmlésche schlössel
én d'rächto hann, schliisset dem wolf de zann, dem bäro de
plamp, der schlango de bés, dem hoare dè schnabal, òn alle
bésche tieré de bés, dass chenneber wier òn énz véle goa
òber stock òn stei, òber alle griene heite, òn òber alle wassre.
Amen.

D'maneda

Jener

Feber

Merze

Aberle

Meje

Bròachò

Hejò

Ougschte

Setember

Oktober

Nòvember

Dezember

Spréchwòrté

Jener - De taga lengòr òn d'chelte strengòr.

Merze - Merzestoub bréngt gras òn loub.

Juni (Bròachò) - Ràgnòz ém Medardschtag, ràgnòz
noch 40 tag.

Ougschte - Ougschte foad, herbscht ém gròat,
Ougstchte livrèt, herbscht én der Lysò.

Nòvember - Hätt Martin de wisse boart, heiber en
lengé wénter òn ou noch choalt.

Dezember - Wiehnachte ém chlé, Òschtre ém schné.

D'wòchò

Méntag
Tschischttag
Méttwòchò
Fròntag
Fritttag
Samstag
Sònntag

Hit éscht

Géschter éscht gsit

Vorgeschter - Egeschter éscht gsit

Mòre éscht dé

Obermòre éscht dé

Min tag

Ém morgé bérremé frue.

Ém vormétag bénné én der schuel.

Z'métag tuené ässe.

Ém nòamétag bénné wéder én der schuel.

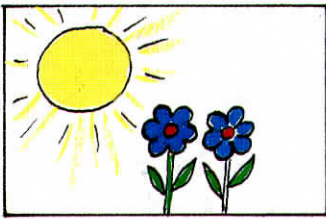

Ém àabe bénné zem hus òn tuenemé vertwelle.

Z'nacht tuené schlòafe.

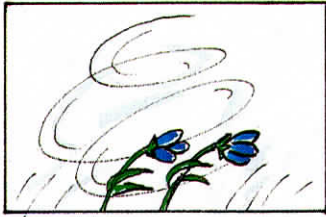

Z'wätter

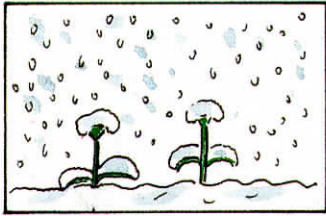
äs éscht heiter

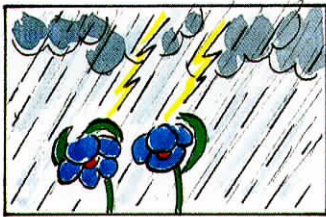
äs rägnòt

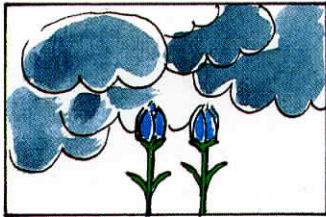
äs wénnòt

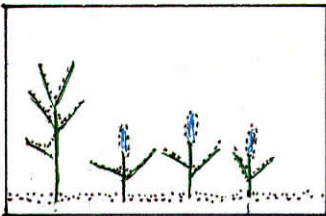
äs schnut

äs wättrèt

äs éscht hälòb

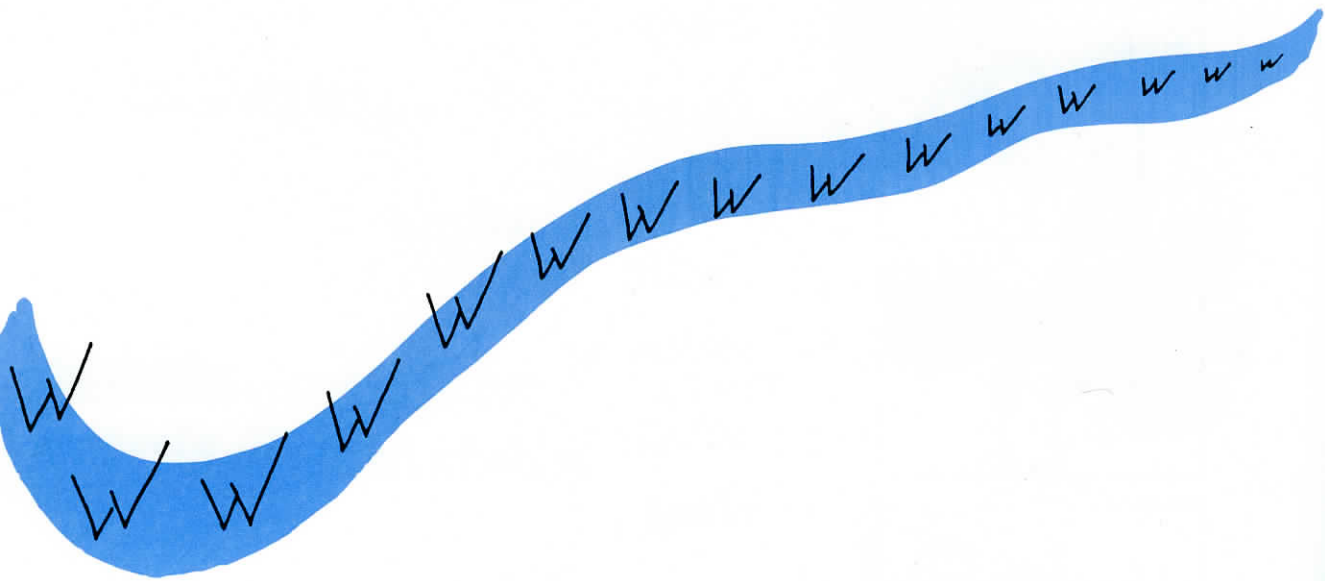
äs éscht de riffò

Spréchwòrté

Rägnò wie me seilene.

Nass wie e mus.

Morgoräge òn wiberwé òmma niné niena mé.

Wenn wasser wi weré wétte chenté d'wiber wéndle wäsche.

Éch zellé

- 21 - eisònzwenzg
- 22 - zwiònzwenzg
- 23 - driònzwenzg
- 24 - vierònzwenzg
- 25 - févònzwenzg
- 26 - säkschònzwenzg
- 27 - sébenònzwenzg
- 28 - achtònzwenzg
- 29 - ninònzwenzg
- 30** - drissg
- 40** - vierzg
- 50** - fofzg
- 60** - sächzg
- 70** - sébbenzg
- 80** - achzg
- 90** - ninzg
- 100** - hòndert.

Der adventchranz

Advent!*

Advent! Advent!
Ein Kerzlein brennt!
Erst eins,
Dann zwei,
Dann drei,
Dann vier,
Dann steht das Christkind
Vor der Tür.

* es gedécht òf guettitsch

San Kloas

San Kloasch béld
én der Tschappòlo vòn
der Lomatò.

De fénfte dezember
gangen d'chénn welpé.
Èm òabe, de heilég San Kloas
chéntt mettem chòrb.
Eer bréngt: magòbròte, effia,
haselnösse, nösse, risplené,
bòppiené... òn, menge mòal
ou d'ruetò.

Tank, heilége San Kloas!

Äs éscht Wiehnacht!

Jesuskindlein, komm zu mir,
mach ein frommes Kind aus mir,
mein Herz ist klein,
darf niemand hinein als du,
mein liebes Jesulein.*

Frohe Weihnachten!
Guete Wiehnacht!

* es gebät òf guettisch

Z' Nujòar

“Es guez nus jòar wéntschtò òn Gott gäbtòs!!”

Réngereie

Rénge, rénge... reie
De techtre gangen ze meie,
D'buaba gangen ze haselnösse
On älle zéeme machentsch
Husch! Husch!

Réngereie mét de zwelf maneda

Chént de **jener** mé chelté òn schné
òn te de **feber** mé dem fasnacht dré
de wandermietige **merze** wélnéntsich kròà plagò
wenn **aberle** wättròt, mòssmò ni chlagò.
Ém méelde **meje**, d'vogaltené tien sénge
òn e schéne **bròachò** tuenentsich altsche brénge.
Wénnége **heio**, hélfnéntsich de dielé z'fèlle
wéercheber gnue, chamber ém **ougschte** erschtélle.
An goldene **settember** gét eim muet, aber nie
tien vergässe: ém **oktober** mòssmò hénderzie
allerleit: gmies, loub, holz, alz was mò mad ò chant
vor dass de wénter tiegé éngfriere z'land!
De manòd druf, bättmò de Liebòséle
nachher chéemen di Heilogò, oane dâché féhle
òn déewé, mét dem wätter, kròà uf òn kròà ab,
de taga gen chòrzòr, **nòvember** ém grab.
Mét dem Advent, éscht de **dezember** doa
dengen aber wòl, wétte z'Chréschkéntlé antfoa.

...

Alys Barell - Irene Targhetta André

Sigò sagò

Sigò sagò
Agò stragò
Sinn zwei schòaf
Eis éscht wiss
On z'andra éscht schwòarz
Z'wissa tuet ässe
Dem nénné z'nasé.

Was wélz séege?

Lecke d'bei ònder de tésch.

D'scheitò spréngt nid witt vòm stock.

Angleiz wie z' Lòochrälté.

Oalz wie Matusalem.

Oalz wie d'Sättemwäga.

Tanzo wie e lòmpe ém stäcke.

Redò wie e scheroschliffer.

Schwerre wie en pòrschtòbénder.

Ässe wie e meder.

Magers wie e räche.

E foarb wie mélch òn bluet.

En mage wie en brònz.

Schwerre wie e charròma.

D'Alpò

Béscht du ou schò z'Alpò gsid
én der schénò sòmmerzit?
Häschté ou mé fakse pteckt
òn én de viòlette gschtreckt?

Séemers lise, häscht de nid
troumt vòm hémmél on guetò zit?

Sòrg ò schritt vòm tal ò leid
hämmò alle "bhiete" gseit.
Nomma hälle glòckòchlang
kèrmò an der hértò gsang.

Séemer, häschté nid fascht gfreit
en der liebò einsamkeit?

Vor den ouge d'schénò wéelt:
dòrf òn tal òn béerg òn féeld.
S'éscht a freit woa mò lògò mad!
D'Alpò z'ferlòa weré sénn ò schad.

Séemer, häscht vor alle di freit
ou "recht tank" dem Herrgott gseit?

Grittle Scaler (1895-1983)

Détz gedécht éscht kannet nach der jetzògò
beschtemmtò schrèft abgschrébenz.

Mis còrtél

Mis còrtél éscht ni vérdems òn ni gròs.
Ou d'blieme dré sin aller littò blieme.
Doch, chémmé zue mé schwérsmuet ò verdròs
Tientsch fréndléch bés én z'héers mer schine.

A ròsòschock, schò lang am gliechen òrt
E wissé, liebé nägelbliemò,
Margritte, mét dem heimleche wisse wòrt
Òn z'chochònchrittié, ällé fréndléch zéeme.

Mis còrtél éscht ni vérdems òn ni gròs.
De hoffertege terftés gwés ni rieme.
Di woa ni schiche tien as eifachs los,
Di sollen e mis còrtél chéeme.

Grittle Scaler (1895-1983)

Détz gedécht éscht kannet nach der jetzògò
beschtemmò schrэфt abgschrébenz.

Greschòney duezòmòal
Annò 1848

Greschòney, du béscht mis land!

Hébsché matte, volle meie,
schéné béerga dròm òn dra;
alz éscht suber, alz éscht heimplééh
wenn di sònnò lòschteg schint!

Oh, denk zò mier!
ééh denk zò dier!
mis héers éscht dis
òn dis éscht mis!

Oalté hiêcher, zante gasse
mettem fine feine gschmack;
òn de gletscher en dêchir guete
tuenentsch lògò tag òn nacht!

Oh, denk zò mier!
ééh denk zò dier!
mis héers éscht dis
òn dis éscht mis!

Alle tiere läben méedentsch
én der guetò òn hertò zit!
Alz éscht säge, alz éscht fròheit
Alz éscht muet ver endêchem land!

Oh, denk zò mier!
ééh denk zò dier!
mis héers éscht dis
òn dis éscht mis!